

POTUJOČA KNJIŽNICA V OBČINI TRŽIČ

Marija Maršič, Knjižnica dr. Toneta Pretnarja, Tržič

UDK 021.65/.67(497.12Tržič)

Povzetek

Prispevek prinaša kratek pregled nastanka in razvoja potujoče knjižnice v občini Tržič. Ob mreži knjižnic v občini Tržič navaja urnik in lokacije potujoče knjižnice, nekaj statističnih podatkov o obisku in izposoji v potujoči knjižnici v zadnjih petih letih in delež le-te v celotnem obisku in izposoji v letu 1995 v Knjižnici dr. Toneta Pretnarja. Hkrati prikazuje tudi probleme, s katerimi se srečuje potujoči knjižničar in možne perspektive razvoja potujoče knjižnice, ki žal niso v celoti odvisne samo od prizadevnosti knjižničnih delavcev, ampak v veliki meri tudi od financerja.

UDC 021.65/.67(497.12Tržič)

Summary

The contribution brings a short overview of the beginnings and development of the biblio-bus service in the community of Tržič, Slovenia. It presents library network and the community locations of bibliobus, and some statistical data on circulation in the last five years. The author discusses some problems the bibliobus librarian is met with at his work and some perspectives of future development which, unfortunately, do not depend only on library staff endeavours, but in a much higher degree, on budgeting possibilities of the community administration.

1. Skromen začetek

Zametki prve potujoče knjižnice v Trziču segajo v leta 1965-1969, prvi tržiški potujoči knjižničar je bil dr. Tone Pretnar, po katerem ima naša knjižnica ime. Takrat je še kot študent honorarno pomagal Jožici Gladek pri izposoji v Tržiški knjižnici, občasno pa naložil knjige v kovček in se z njimi in s filmi Delavske univerze odpravil v Lom, kjer sta mu - potujočemu knjižničarju - zavetje v osnovni šoli v Lomu nudila takratna lomska učiteljca Dani in Ivo Gorjanc. Tone Pretnar se je spominjal, da je bilo bralstvo v Lomu prijazno, prikupno, pa tudi kritično.

To seveda ni bila potujoča knjižnica, kot jo pojmuje danes, bil pa je prvi poizkus, kako knjigo približati bralcu, ki je odmaknjen od matične knjižnice.

V obdobju med leti 1970 in 1974 v Trziču potujoče knjižnice ni bilo. Leta 1971 je Tržiška knjižnica dodatno zaposlila knjižničarko Danico Kunšič, ki se je najbolj posvetila bibliopedagoškemu delu z mladimi bralci, leta 1973 je v knjižnico prišla knjižničarka Joži Ahačič, leta 1975 pa Janez Bohinec, ki je bil sprejet na delo kot knjižnični manipulant in voznik kombija in kot tak zadolžen za potujočo knjižnico.

Z Zastavinimi kombijem, ki je služil tudi drugim enotam Zavoda za kulturo in izobraževanje, katerega enota je bila od leta 1974 dalje tudi Tržiška knjižnica, se je 12. maja 1975 pričela pot POTUJOČE KNJIŽNICE. Prva leta je obiskovala 10 naselij, kasneje pa se je mreža razširila na 18 postajališč.

Janez Bohinec se od maja 1975 dalje vsak tretji teden v mesecu odpravi v zaselke, naselja in vasi tržiške občine in se ustavlja na stalnih lokacijah potujoče knjižnice.

2. Vozila

Tržiška knjižnica od leta 1974 dalje ni bila več samostojna, ampak je delala in še dela v okviru Zavoda za kulturo in izobraževanje. Ker je bil Zastavin kombi namenjen tudi drugim enotam zavoda (muzej, Delavska univerza, galerija) za različne potrebe, kot so bili prevoz eksponatov, slik..., ni imel nobene namenske opreme za potujočo knjižnico. Zato je potujoči knjižničar kartoteke in knjige v posebnih kartonastih škatlah naložil v kombi in odšel na teren, kjer je potem imel stalne točke, na katerih se je ustavljal - največkrat so bili to prostori podružničnih šol ali domovi družbenih organizacij. Pogoji dela so bili daleč od idelanih, včasih je delal v nezakurjenih prostorih, včasih ni bilo skrbnika prostora, da bi pravočasno odklenil, pa večno prenašanje škatel iz knjižnice v avto, iz avta v šolo ali kak drug prostor, po koncu vseh obiskov pa spet nazaj v kombi, pa v priročno skladišče v knjižnici... Z dobro

voljo pa je potoval in potuje še danes 10 krat na leto (razen julija in avgusta) vsak tretji teden v mesecu.

Ko je dotrajal prvi kombi, je zavod kupil novega, ki je svojim namenom služil tja do maja 1989, ko ga je zamenjal viskoki kombi Renault trafic, ki je bil dodatno opremljen s policami in zgibljivo mizico za izposojevalca. Tako smo v Tržiču dobili MINIBIBLIOBUS. Zdaj ni več potrebno prenašati težkih kartonskih škatel, polnih knjig, ampak je gradivo posatvljeno na police, bralci imajo tako prost pristop do knjig, knjižničar pa svojo streho nad glavo.

3. Obveščanje

V tednu pred prihodom potujoče knjižnice knjižničar po vseh krajih razvozi plakate, ki najavljajo dan in urnik potujoče knjižnice. Urnik je redno objavljen v lokalnem radiu in na lokalni kabelski televiziji ter v koledarju prireditvev, ki ga za vsak mesec izdaja Občina Tržič.

4. Gradivo

Pri izboru gradiva so potujočemu knjižničarju pomagale knjižničarke in nekaj let se je za potrebe potujoče knjižnice gradivo nabavljalo posebej, namensko za potujočo knjižnico, vodila se je tudi posebna inventarna knjiga. Danes žal ni več tako, saj fond potujoče knjižnice dopolnjujemo z rednim fondom matične knjižnice - posledica tega je, da novosti vse prepozno in v skromnem številu izvodov pridejo v manjše kraje. Ker nabava vsega gradiva letno dosega samo minimalni standard (1500) - v letu 1995 smo za potrebe knjižnici pridobili le 1658 enot, od tega je bilo nakupa le 1193 enot, namesto 3000, kolikor jih predvideva standard, je jasno, da je izbor v potujoči knjižnici iz leta v leto skromnejši. Tak minimalen nakup je značilen zlasti za zadnja tri leta in logična posledica tega je padec obiska in izposoje.

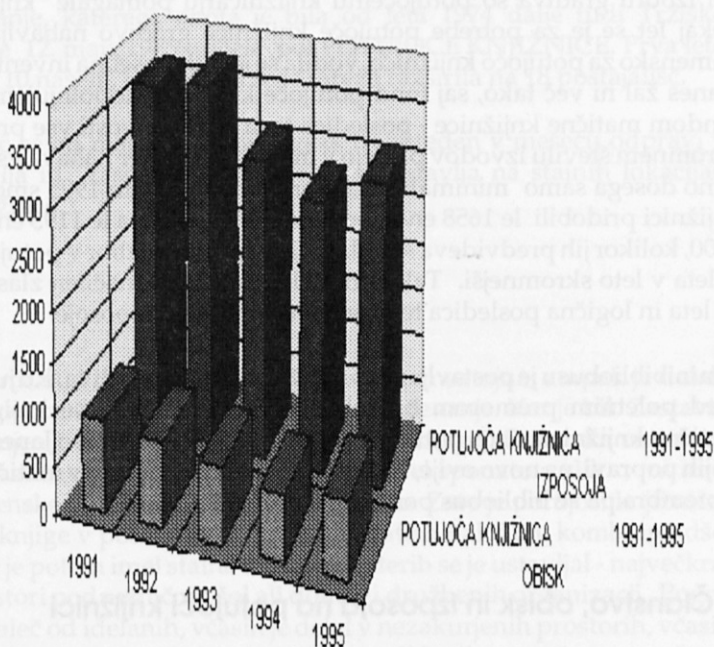
V minibibliobusu je postavljenih približno 800 enot gradiva. Ko junija zadnjič pred poletnim premorom bibliobus obrede vse poti, se knjige vrnejo v matično knjižnico, tiste, potrebne popravila, gredo na mizo Janezu Bohincu, da jih popravi, na novo ovije, nato gredo v redno izposojajo v matični knjižnici, septembra pa se bibliobus ponovno založi s knjigami.

5. Članstvo, obisk in izposoja na potujoči knjižnici

Bralci, ki se včlanijo v potujoči knjižnici, vpisanih je 314, si gradivo izposojajo z izkaznico. Rok izposoje v potujoči knjižnici je za vse gradivo enoten - 1

mesec. Z izkaznico potujoče knjižnice si uporabnik lahko izposoja gradivo tudi v matični knjižnici, tu dobi le še dodatno identifikacijsko številko, saj je izposoja v matični knjižnici vodena računalniško, na potujoči pa klasično s knjižnimi listki in kontnimi listi bralcev. Nekateri bralci to možnost izkoristijo v dveh poletnih mesecih, juliju in avgustu, ko potujoča knjižnica ne dela, prebrane knjige vrnejo v Tržič (kartoteka potujoče knjižnice je ta čas v matični knjižnici, tako da bralca lahko razdolžimo), nekateri med letom, ko hitro potrebujejo knjigo za domače branje, nekateri pa zato, ker je v knjižnici v Tržiču le malo večja možnost, da dobijo novejšje knjige, ali pa jih lahko preko računalnika rezervirajo. Svoje želje pa seveda lahko povedo tudi potujočemu knjižničarju in jim gradivo prinese naslednjič.

POTUJOČA KNJIŽNICA 1991 - 1995		
LETO	OBISK	IZPOSOJA
1991	913	3658
1992	845	3753
1993	773	3088
1994	649	2792
1995	767	3083

Obisk potujoče knjižnice predstavlja le 2,6 % celotnega obiska knjižnice v letu 1995 in izposoja le 3,6 % celotne izposoje Knjižnice dr. Toneta Pretnarja. Ob tem se zavedamo, da pomen potujoče knjižnice ni v kvantiteti, ampak v tem, da daje možnost izposoje zlasti starejšim uporabnikom in otrokom, ki iz oddaljenejših krajev dnevno le ne prihajajo v Trzič.

6. Urnik potujoče knjižnice

vsak tretji teden v mesecu (če je sreda 1., se ta teden že šteje kot 1. teden):

PONEDELJEK:

Kovor:	16.00-16.30 na obračališču pred Zeličevo hišo
Zvirče:	16.30-17.00 pred trgovino "Mavrič "
Podljubelj:	17.30-18.30 pred gasilskim domom

TOREK:

Križe:	15.30-16.00 pred osnovno šolo
Snakovo:	16.00-16.30 pred trgovino "Pod slemenom "
Podvasca:	16.30-17.00 pred Gosarjevo hišo
Pristava:	17.00-17.30 pred bloki
Lom:	18.00-19.00 pred osnovno šolo

SREDA:

Leše:	16.00-16.30 pred podružnično šolo
Hudi graben:	17.00-17.30 pred Smolejevo hišo
Brezje:	17.30-18.30 pred Domom družbenih organizacij

ČETRTEK:

Čadovlje:	16.00-16.30 pred Ankovo hišo
Dolina:	17.00-17.30 pred osnovno šolo
Jelendol:	18.00-19.00 pred gasilskim domom

PETEK:

Senično:	16.00-16.30 pred cerkvijo
	16.30-17.00 v novem naselju
Sebenje:	17.30-18.30 pred trgovino
Žiganja vas:	18.30-19.00 pod lipo

7. Mreža knjižnic v občini Tržič

Občina Tržič ima 35 naselij, razdeljenih na 13 krajevnih skupnosti. Matična knjižnica je locirana v starem delu mesta na dovolj frekventni lokaciji, v Bistrici, ki je skoraj tako velika kot krajevna skupnost Tržič, imamo stalno izposojevališče v domu starostnikov, kjer pa se srečujemo s podobnimi težavami glede fonda kot v potujoči knjižnici, potujoča knjižnica pa ima v ostalih 11 krajevnih skupnostih 18 postajališč. Samo 5 krajev, ki ima več kot 100 prebivalcev, nima postajališča potujoče knjižnice - to pa zato, ker so ti kraji praktično strnjeni z drugimi, kjer postajališče je. Hkrati delujejo v občini še tri šolske knjižnice in specialna knjižnica v tovarni obutve Peko.

naselje	število prebivalcev	postajališče, izposojevališče, matična knjižnica
Bistrica pri Tržiču	3 426	izposojevališče, šolska knjižnica - OŠ Bistrica
Brdo	23	-
Breg ob Bistrici	59	-
Brezje pri Tržiču	345	1 postajališče
Čadovlje pri Tržiču	82	1 postajališče
Dolina	78	1 postajališče
Gozd	27	-
Grahovše	124	-
Hudi graben	44	1 postajališče
Hudo	64	-
Hušica	4	-
Jelendol	163	1 postajališče
Kovor	686	1 postajališče
Križe	876	2 postajališči (Križe, Snakovo), šolska knjižnica - OŠ Križe
Leše	187	1 postajališče
Loka	346	-
Lom pod Storžičem	347	1 postajališče
Novake	19	-
Paloviče	54	-
Podljubelj	615	1 postajališče
Popovo	21	-
Potarje	58	-
Pristava	847	2 postajališči (Pristava, Podvasca)
Retnje	275	-
Ročevnica	408	-
Sebenje	383	1 postajališče

Senično	245	2 postajališči (staro in novo naselje)
Slap	201	-
Spodnje Veterno	31	-
Trzič	4 152	matična knjižnica, šolska knjižnica - OŠ Zali rovt, specializirana knjižnica: INDOK tovarne obutve PEKO
Vadiče	13	-
Visoče	71	-
Zgornje Veterno	42	-
Zvirče	363	1 postajališče
.ŽIGANJA VAS	430	1 postajališče
SKUPAJ	15109	

8. Kako naprej

V prvi vrsti bo treba pridobiti več sredstev za nabavo gradiva v celoti in s tem seveda tudi za potujočo knjižnico. Če bomo v prihodnje lahko kupovali gradivo za potujočo knjižnico ločeno, bo smiselno sestaviti tudi poseben katalog za gradivo potujoče knjižnice, sedaj ga potujoča knjižnica nima in bralci so odvisni od dobrega spomina knjižničarja v bibliobusu. Če si lahko dovolimo malce drznejši pogled v prihodnost, bi mnogokatero zadrego tako v potujoči knjižnici kot v izposojevališču v Bistrici lahko rešil prenosni računalnik, s tem bi odpadla t.i. "peš" statistika, ev. listkovni katalog, najbrž pa bo pri posodabljanju potujoče knjižnice in pri željah, da se dvigne kvalitetni nivo usluge, ki jo bomo ponudili uporabnikom potujoče knjižnice, potrebno razmisliti tudi o izobraževanju in dodatnem usposabljanju knjižničnih delavcev, ki imajo in bodo imeli na skrbi potujočo knjižnico.

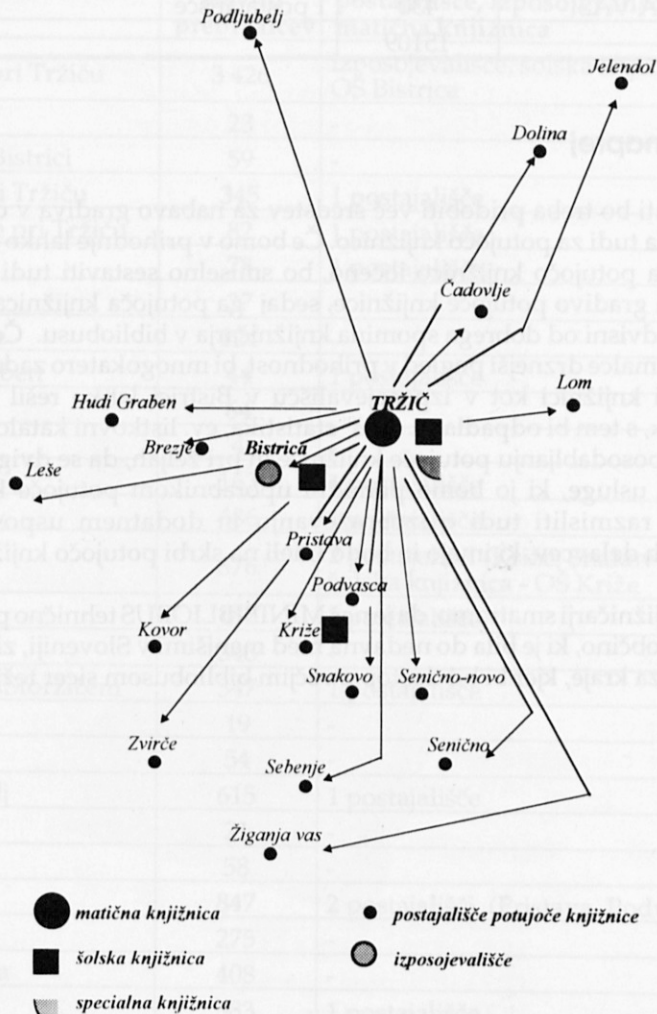
Tržiški knjižničarji smatramo, da je naš MINIBIBLIOBUS tehnično prikladna rešitev za občino, ki je bila do nedavna med manjšimi v Sloveniji, zlasti pa je primeren za kraje, kjer bi bil dostop z večjim bibliobusom sicer težji.

9. Zemljevid knjižnične mreže v občini Tržič

Za vzorec je služil zemljevid iz publikacije *Strokovne osnove prostorskega dela družbenega plana občine Tržič za obdobje do leta 1985 z elementi do leta 2000 - socialno ekonomski in prostorski del* - Tržič, 1981

OBCINA TRŽIČ - zemljevid knjižnične mreže
merilo 1 : 50.000

10 11 12 13 km

10. Viri

1. MARŠIČ, Marija. "Volonterski in poklicni knjižničarji v Tržiču od začetkov do danes" . *Knjižnica*, ISSN 0023-2424. , 36 (1992), 3/4 : 137-162
2. *Statistične informacije. 18. Statistika prebivalstva*, Ljubljana: Zavod RS za statistiko, 1994
3. *Poročila od delu knjižnice* , 1991-1995